

## عنوان سند: اصول صحیح دارودرمانی و ایمنی دارویی در پرستاری

کد سند: NO-WI-266

### مقدمه

دارودرمانی ایمن مجموعه‌ای از فرآیندهای استاندارد برای تجویز، آماده‌سازی، بررسی و اجرای دارو است که با هدف دستیابی به حداکثر اثربخشی درمان و حداقل‌سازی خطاها و آسیب‌های دارویی انجام می‌شود. بر اساس استانداردهای سازمان جهانی بهداشت (WHO)، انجمن پرستاران آمریکا (ANA) و مؤسسه ایمنی دارویی (ISMP)، پرستار آخرین حلقه دفاعی در پیشگیری از خطاهای دارویی محسوب می‌شود.

### اصول دارودرمانی (اصول پایه و پیشرفته)

۱. پنج اصل پایه دارودرمانی:

#### بیمار صحیح (Right Patient)

اطمینان از تجویز دارو برای بیمار صحیح از طریق استفاده از دو شناسه معتبر و تطبیق با دستبند و پرونده.

#### داروی صحیح (Right Drug)

اطمینان از انتخاب داروی صحیح مطابق دستور پزشک و بررسی داروهای مشابه از نظر نام و ظاهر.

#### دوز صحیح (Right Dose)

اطمینان از تجویز مقدار صحیح دارو با توجه به شرایط بیمار و انجام محاسبات دقیق.

#### مسیر صحیح (Right Route)

اطمینان از تجویز دارو از مسیر تعیین‌شده (خوراکی، وریدی، عضلانی، زیرجلدی و ...).

## زمان صحیح (Right Time)

تجویز دارو در زمان مناسب و رعایت فواصل زمانی تعیین شده.

## 2. اصول توسعه یافته دارودرمانی:

### ثبت صحیح (Right Documentation)

ثبت دقیق، خوانا و به موقع نام دارو، دوز، زمان، مسیر و پاسخ بیمار.

### اندیکاسیون صحیح (Right Indication)

اطمینان از تناسب داروی تجویز شده با وضعیت بالینی بیمار.

### ارزیابی پاسخ بیمار (Right Response)

پایش اثربخشی دارو و شناسایی عوارض احتمالی.

### آموزش بیمار (Right Education)

آگاه سازی بیمار درباره هدف مصرف دارو، نحوه مصرف و عوارض مهم.

### حق امتناع بیمار (Right to Refuse)

احترام به حق بیمار در رد درمان، بررسی علت امتناع و ثبت آن در پرونده.

## اصول بنیادین ایمنی دارویی

### ۱. شناسایی صحیح بیمار

- استفاده از حداقل دو شناسه معتبر (نام و نام خانوادگی، شماره پرونده یا تاریخ تولد)
- پرسش فعال از بیمار و اجتناب از سؤالات تأییدی
- تطبیق اطلاعات با دستبند شناسایی

- عدم استفاده از شماره تخت یا اتاق برای شناسایی

نکته: شناسایی صحیح بیمار مهم ترین اقدام پیشگیرانه در برابر خطاهای دارویی است.

## ۲. بررسی کامل نسخه دارویی

- تطبیق دارو با دستور پزشک
- بررسی نام دارو، دوز، مسیر و زمان تجویز
- توجه به داروهای مشابه از نظر نام یا ظاهر
- کنترل تاریخ انقضا و شکل دارویی

## ۳. بررسی آلرژی و سوابق بیمار

- سؤال مستقیم درباره آلرژی های دارویی
- بررسی پرونده بیمار
- ثبت دقیق واکنش های حساسیتی قبلی
- اجتناب از تجویز داروهای حساسیت زا بدون بررسی کامل

## ۴. محاسبات دقیق دارویی

- کنترل دقیق واحدهای دارویی (mg ، mcg ، IU و...)
- محاسبه دوز در صورت نیاز
- کنترل مجدد داروهای پرخطر (Double Check)
- توجه به عملکرد کلیه و کبد در تعیین دوز

## ۵. آماده سازی و نگهداری صحیح دارو

- رعایت شرایط استاندارد نگهداری
- حفظ زنجیره سرد در صورت نیاز

- رقیق‌سازی صحیح داروهای وریدی

اجتناب از مخلوط کردن داروهای ناسازگار

مراحل استاندارد دارودرمانی ایمن:

### مرحله اول: قبل از تجویز (Pre-Administration)

- بررسی نسخه پزشک

- شناسایی بیمار

- بررسی آلرژی

- ارزیابی تداخلات دارویی

- بررسی نتایج آزمایش‌های مرتبط

### مرحله دوم: آماده‌سازی دارو (Preparation)

- رعایت تکنیک آسپتیک

- محاسبه صحیح دوز

- برچسب‌گذاری دارو در صورت نیاز

- کاهش عوامل حواس‌پرتی و رعایت No Interruption Zone (ناحیه بدون مزاحمت)

### مرحله سوم: تجویز دارو (Administration)

- شناسایی مجدد بیمار

- توضیح مختصر درباره دارو به بیمار

- رعایت مسیر و سرعت صحیح تجویز

- حضور و نظارت مناسب در طول تجویز

## مرحله چهارم: پس از تجویز (Post-Administration)

- ارزیابی پاسخ درمانی
- پایش عوارض جانبی
- ثبت کامل اقدامات
- گزارش واکنش‌های غیرطبیعی

## داروهای پرخطر (High-Alert Medications)

داروهای پرخطر داروهایی هستند که در صورت بروز خطا می‌توانند آسیب شدید یا مرگ بیمار را در پی داشته باشند.

### نمونه‌های رایج

- انسولین
- هپارین
- وارفارین
- پتاسیم وریدی
- داروهای اپیوئیدی
- وازوپرسورها

## الزامات ایمنی برای تجویز داروهای پرخطر

- Double Check توسط دو نفر
- رعایت پروتکل‌های اختصاصی
- مانیتورینگ مستمر بیمار

- مستندسازی دقیق

## استدلال بالینی در دارودرمانی

در استانداردهای نوین پرستاری، ایمنی دارویی صرفاً رعایت کردن اصول دارویی نیست، بلکه نیازمند استفاده از استدلال و تفکر بالینی در تمامی مراحل است.

پرستار باید:

- وضعیت بیمار را تحلیل کند .
- خطرات احتمالی را شناسایی کند .
- در صورت مشاهده هرگونه مغایرت، فرآیند را متوقف کند .
- تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد انجام دهد .

## پیام کلیدی

هر بار تجویز دارو، تمامی اصول ایمنی باید به صورت فعال و مرحله به مرحله بررسی شوند. در صورت وجود هرگونه شک یا مغایرت، تجویز دارو باید تا زمان رفع ابهام متوقف شود.

## منابع

- World Health Organization (WHO). Medication Safety in Polypharmacy (2022–2024)
- Joint Commission International (JCI). International Patient Safety Goals (IPSG 1 & 3)
- American Nurses Association (ANA). Nursing Standards (2021–2025)
- Institute for Safe Medication Practices (ISMP) Guidelines

- Potter & Perry. Fundamentals of Nursing (Elsevier)
- Taylor et al. Nursing Fundamentals
- CDC Medication Safety Recommendations